

Beste lezer

Onderwerp: een artikel over e-mailetiquette

E-mail is niet meer weg te denken uit onze dagelijkse communicatie, zowel privé als op het werk. Vroeger ging alles via telefoon of via brief en e-mail heeft het ons erg gemakkelijk gemaakt. Maar aan alle goede kanten is vaak ook een keerzijde verbonden. De snelheid waarmee e-mails opgemaakt en verzonden kunnen worden en de gemakkelijker waarmee ze beantwoord en doorgestuurd kunnen worden houdt het risico in dat er doelbewust of onvrijwillig misbruiken kunnen gebeuren. Daarom willen we in deze bijdrage enkele mogelijke risico's onder ogen brengen en tips geven voor een correcter e-mailverkeer voor je school zowel in je contacten met collega's, met ouders en met leerlingen.

Mag men ontvangen e-mails zomaar doorsturen ?

Collega Jan stuurt een verontwaardigde mail naar collega Piet waarin hij zich beklagt over diens manier waarop hij in een vergadering door Piet aangepakt werd. Collega Piet pikt deze opmerking niet en stuurt de integrale e-mail prompt door naar zijn leidinggevende, die enkele dagen later Jan op het matje roept omwille van een ongepaste e-mail. Jan is verbijsterd. Hij had deze e-mail niet naar zijn directie gestuurd en is verrast maar ook wel boos dat zijn leidinggevende dit te lezen kreeg. Dit was niet het opzet van zijn reactie aan collega Piet. Hij wilde enkel naar hem reageren en vindt dat die mail niet doorgestuurd had mogen worden en beschouwt het als een vorm van klikken. Nog erger vindt hij dat hij nu bij zijn directie op het matje geroepen wordt, terwijl dat nooit de bedoeling van zijn e-mail was.

Gelijkaardig. Mieke zit in een werkgroep op school en beklagt er zich bij Anja via mail over dat Katrien verkeerde beslissingen genomen heeft. Anja stuurt de mail zonder medeweten van Mieke door naar Katrien, die verbijsterd is over deze reactie en meteen antwoordt rechtstreeks aan Mieke, maar met in CC de leidinggevende. Enkele dagen later moet Mieke het gaan uitleggen bij de directie én bij Katrien, hoewel de e-mail voor geen van beiden bedoeld was.

In al deze situaties werden met enkele snelle eenvoudige klikjes op het toetsenbord heel ernstige drama's veroorzaakt. Enige tijd geleden werd in een organisatie een medewerker ontslagen omdat hij zich via mail bij een collega had beklagd over de gebrekkige organisatie en de slechte leiding. Deze collega, die het wel eens was met deze bemerkingen, stuurde de mail door naar een collega met enkele aanvullingen, die het op zijn beurt naar een groep collega's doorstuurde samen met enkele bedenkingen. Dit gebeurde zo enkele keren, tot iemand in rang 4 of 5 van ontvangers van deze e-mail, onnadenkend een reactie verstuurd naar de hele personeelsgroep onder een groepsnaam van de hele organisatie, waarin ook de directie zat, zodat de betrokken mail ook bij de directie belandde. Helemaal onderaan de lange mail met diversie bedenkingen, reacties en aanvullingen stond de oorspronkelijke mail van de collega die het eerst een bericht stuurde naar een bevriende collega. De directie vond de die reactie van het allereerste bericht onbetamelijk en aanstootgevend en ondermijnend voor de hele organisatie en ontsloeg de medewerker op staande voet. Voor de arbeidsrechtbank werd uiteindelijk dit ontslag omgezet in een ontslag met opzegvergoeding en schadevergoeding omdat bleek dat deze mail in eerste instantie niet aan de directie werd verstuurd en de privacy met voeten werd getreden, maar het ontslag zelf werd niet ongedaan gemaakt. Hoe enkele klikjes op het toetsenbord zeer zware gevolgen hadden....

Met deze voorbeelden wil ik aantonen dat het gevaarlijk is om e-mails die men krijgt onnadenkend door te sturen naar collega's of andere personen. Vooreerst is het strafbaar wegens schending van de privacy-wetgeving omdat betrokkene geen toestemming heeft gegeven om het bericht door te sturen, maar anderzijds schuilt ook het risico dat in de hele weg van doorsturen, iemand het oorspronkelijke bericht kan aanpassen en zo schade kan berokkenen aan de oorspronkelijke schrijver, zeker als deze laatste het veranderde bericht niet meer onder ogen krijgt, maar heel wat andere personen dit aangepaste bericht kunnen lezen, denkend dat het origineel van betrokkene kwam.

Op de website van de faculteit Rechten van KULeuven krijg je wat meer uitleg over doorsturen van e-mails en relatie met privacy. <http://cwisdb.kuleuven.be/pisa/nl/juridisch/privacy.htm>

Een van de vragen is . Mag men ontvangen e-mail doorsturen naar iemand anders? Mag persoon A, die e-mail krijgt van persoon B, deze mail doorsturen naar persoon C zonder medeweten van persoon B? Mag men e-mails die men van iemand ontvangt zonder zijn toestemming publiek (= posten in netnews, publiceren op het web, ...) maken?

Artikels 259bis en 314bis§2 beschermen het telecommunicatiegeheim en verbieden principieel om andermans privé-communicatie af te luisteren. Deze artikels beschermen de inhoud van telecommunicatie, dit is de eigenlijke substantie van de telecommunicatie, zoals een gesprek over de telefoon of de tekst van een e-mail bericht. Niet alleen het inkijken is strafbaar, ook het opnemen ('saven') ervan. Indien men later deze opname gebruikt of aan anderen doorgeeft, worden er eveneens straffen voorzien. Het is bovendien niet vereist dat de beklaagde zelf de daad van afluisteren stelt, het volstaat dat hij een derde opdracht daartoe geeft. Bijvoorbeeld : een persoon was deelnemer aan de telecommunicatie en beschikt daar nu over. Ook al beschikt u over (wat de wet noemt) een wettig gemaakte opname (het e-mail berichtje in ons geval), u bent toch strafbaar als u het doorstuurt (er gebruik van maakt) met bedrieglijk opzet of met de bedoeling schade te brengen. U hebt zich bijvoorbeeld valselijk voorgedaan als een specialist m.b.t. relatie-problemen en u krijgt een berichtje waarin iemand u zijn slaapkamergeheimen uiteendoet. Als u dat nadien aan de grote klok zou hangen bent u dus strafbaar wegens het bedrieglijk opzet en uw bedoeling schade toe te brengen.

Tevens moet er rekening mee worden gehouden dat, indien de inhoud van de e-mail auteursrechtelijk beschermd is, toestemming van de auteur van de e-mail is vereist."

Het recht op eerbiediging van het privé-leven of van de privacy verleent het individu bescherming tegen het bekomen en verspreiden van persoonlijke informatie over hemzelf. Dit recht is een grondrecht dat omschreven wordt in de Grondwet, het Europees Verdrag ter Bescherming van de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten.

Kortom in de hoger vernoemde voorbeelden was het niet toegelaten dat persoon X een bericht van persoon Y doorstuurt naar persoon Z, zonder toestemming van persoon Y, wat ook de inhoud, opzet of aard van het bericht is. Zelfs al gaat het om racistische, bedreigende of seksueel obscene berichten, berichten die kwetsen of vernederend zijn. Men heeft niet het recht dit zomaar te forwarden. Men kan een ander persoon attent maken op een ongepast bericht, maar het bericht integraal doorsturen naar anderen of verspreiden via andere weg, zoals bijvoorbeeld plaatsen op forums, blogs, Facebook, enz. is door de wet verboden. Nu is er natuurlijk niets aan de hand bij onschuldige berichten met neutrale informatie. E-mailgebruikers moeten nu niet ongerust worden dat ze geen enkele e-mail mogen doorsturen. Maar wanneer de persoon die u een e-mail stuurt, schade zou oplopen hetzij professioneel of emotioneel-relatieel als u de mail doorstuurt dan bent u in principe strafbaar. Het hangt dus van je persoonlijk oordeel over de inhoud af of je het kan doorsturen of niet

Daarom volgende belangrijke stelregels

-Stuur niet te snel e-mails door naar andere personen waaronder informatie van iemand anders staat. Deze persoon moet toestemming geven vooraleer je deze info doorstuurt want er stond niet expliciet in de mail dat deze info doorgestuurd mocht worden als dat aan jou werd gericht. Als je toch iets wil doorsturen, verwijder dan de info die onderaan de mail van de andere persoon vermeld staat of vergewis u ervan dat betrokkene door de informatie niet in diskrediet kan gebracht worden. Of beter vraag hem of haar toestemming of de mail doorgestuurd mag worden naar iemand anders. Dit geldt ook in arbeidscontext voor werk e-mailverkeer. Je bent schuldig aan schending van het briefgeheim indien je het toch doet.

- Het is niet toegelaten e-mailinformatie die niet aan jou gericht was, maar die je in de mail aantreft omdat die doorgestuurd was, aan te wenden voor gelijk welk doel. Nogmaals als je die info wil gebruiken, moet je eerst toestemming vragen van de oorspronkelijke schrijver van het bericht.

-Als je een systeem van kettingmails aantreft, waar telkens informatie wordt doorgestuurd : verwijder dan de persoonlijke gegevens van alle betrokkenen vooraleer je het doorstuurt. Misschien was de info al aangepast en kan iemand van de personen die achter jou staat in de kettingmail ernstige schade oplopen als jij het doorstuurt. In principe kan je ook daarvoor strafbaar gesteld worden want jij

verspreidt foutieve informatie die iemand kan schaden.

-Gebruik je gezond verstand om te oordelen of je het mag doorsturen of niet.

Registreren van e-mail/ e-mailverkeer loggen.

Piet stuurt een e-mail naar Katelijne met boze opmerkingen over het reilen en zeilen in de school. Enkele dagen later wordt Piet ontboden bij de directie voor een ernstig gesprek. Het lijkt of de directrice precies weet wat hij allemaal in de mail geschreven had terwijl Katelijne hem verzekert dat ze de info niet heeft verspreid. Heeft de directie de mail kunnen lezen ?

Artikel 109terD van de Belgacomwet heeft betrekking op het kennis nemen, registreren, enz. van het bestaan van een telecommunicatiebericht of van gegevens over de communicatie, zoals de naam van de correspondenten, het tijdstip of de duur, zonder kennis te nemen van de inhoud ervan. Het verbiedt het kennis nemen van het bestaan van telecommunicatieberichten dus ook van e-mails. Het moet gaan om communicatie tussen minstens twee personen, waarbij de ene een boodschap doorgeeft aan de andere(n), en waarbij degene die registreert niet deelneemt aan de communicatie. Tenslotte moet er in hoofde van degene die registreert bedrieglijk opzet bestaan: de dader moet doelbewust de elektronische communicatie van anderen registreren, met het voornemen het geheim van het telecommunicatiebericht te doorbreken. Het is verboden met bedrieglijk opzet de andere persoon te identificeren. Het is dus verboden om na te gaan welke de oorsprong en de bestemming is van het telecommunicatiebericht. Het strafbaar karakter vervalt wanneer de dader de toestemming heeft van alle andere personen, die rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken zijn bij de bedoelde informatie, identificatie of gegevens. Maar er zijn enkele uitzonderingen.

Het grondrecht op privacy is geen absoluut recht en het openbaar gezag kan er, weliswaar limitatieve, beperkingen aan stellen.

1. Wanneer de wet het toestaat of oplegt in het kader van een opsporings- en/of gerechtelijk onderzoek. Dan is het inkijken of registreren van e-mail toegelaten. In elk van deze gevallen geldt een medewerkingsplicht van de operatoren. Onder strikte voorwaarden kan het afluisteren van privé-communicatie, dus ook inkijken van e-mailverkeer worden toegelaten. Deze echte tapmaatregel kan enkel door de onderzoeksrechter bevolen worden voor de duur van 1 maand, verlengbaar tot maximaal 6 maanden.

2. Wanneer het enig doel erin bestaat de goede werking van het netwerk na te gaan en de goede uitvoering van de telecommunicatiedienst te garanderen mag ook geregistreerd worden. Alle informatie, identificatie en gegevens die verkregen zijn op grond van dit tweede punt mogen ook uitsluitend om dezelfde redenen worden onthuld. Hierbij geldt onverkort het proportionaliteitsbeginsel: slechts wanneer en in zoverre het nodig is om de dienst te verzorgen, mag de netwerkbeheerder bvb. kennis nemen van het bestaan of de inhoud van de telecommunicatieberichten. Tot de verzorging van de dienst behoren ook preventieve maatregelen, zoals het tijdelijk opslaan van een veiligheidskopie van elektronische postberichten. Bij voorkeur vraagt men wel toestemming van de eigenaar van de berichten, tenzij dat dit onmogelijk is.

3. Wanneer de handelingen worden gesteld om de interventie van hulp- en nooddiensten mogelijk te maken die antwoorden op aan hen gerichte verzoeken om hulp.

Mogen systeembeheerders dan e-mail van gebruikers inkijken? In geval van problemen/klachten of wanneer een gebruiker om hulp verzoekt? Afgezien van de genoemde uitzonderingen is het verboden om andermans communicatie in te kijken of te registreren principieel: de reden waarom men het e-mail bericht inkijkt of registreert is van geen belang. Of het nu gaat om eerbare doeleinden (bv. in geval van problemen of klachten) of met kwade bedoelingen, men blijft even strafbaar. De bepalingen zijn zeer neutraal opgesteld: zij bestraffen het pure afluisteren of registreren, zonder rekening te houden met de redenen van het afluisteren of registreren. Hetzelfde geldt bij overlijden van een leerling, student of werknemer. In geval van zelfmoord bvb, willen de nabestaanden graag de mailbox kennen van hun kind-werknemer om zo zijn beweegredenen te achterhalen. Ook hier blijven de aangehaalde regels onverminderd van kracht en men kan niet zomaar besluiten dat men rustig de mailbox van de overledene mag inzien. Men schendt dan immers de rechten van de anderen, die ook hun toestemming niet hebben gegeven (uiteraard kan een overledene geen toestemming meer

verlenen). Slecht bij grote uitzondering kan hier van afgeweken worden, vb zelfmoordpoging, ernstig misdrijf, enz. en dan op bevel van het gerecht of de politie.

Mag een (hoge)school of universiteit een overeenkomst (CAO, intern reglement, ...) sluiten met werknemers, studenten of leerlingen zodat e-mail wel mag ingekeken of geregistreerd worden?

In een arbeidsomgeving, of op de universiteit of (hoge)school kan zo een overeenkomst worden gesloten waarbij de werknemer/student/leerling-gebruiker zijn toestemming verleent. Daarmee is de zaak echter nog niet opgelost: men heeft zich nu enkel verzekerd van de toestemming van de eigen werknemers, studenten, ... De toestemming van de communicatiepartner blijft immers ook nog vereist (tenzij deze eveneens verbonden is door deze overeenkomst). Zoals reeds werd uiteengezet, wordt de e-mail immers beschermd, tenzij alle betrokken gebruikers hebben ingestemd.

Het is duidelijk dat aan deze voorwaarde (toestemming van alle betrokkenen) zelden of nooit voldaan zal zijn. Omdat deze toestemming vrijwel nooit verkregen zal kunnen worden, is controle van de elektronische post van de personeelsleden-studenten-leerlingen voor de werkgever-systeembeheerder praktisch uitgesloten. Enkel als een (hoge)school of universiteit via bvb een overeenkomst de toestemming van al hun gebruikers zou hebben bekomen, en de communicatiepartner is eveneens iemand van dat bedrijf, die universiteit of die ISP, die dezelfde overeenkomst heeft ondertekend (bvb alle interne E-mail van personeel, studenten, leerlingen), dan zou aan deze voorwaarde voldaan zijn. Het kan dus nuttig zijn die toestemming bij ondertekening contract of bij inschrijving in de school te vragen.

Een concreet reëel gebeurd voorbeeld kan dit illustreren. Een student krijgt een onvoldoende op zijn examen omdat hij een werkstuk niet tijdig via e-mail heeft ingeleverd. De student beweert dat hij het wel tijdig verzonden heeft, maar de docent vermeldt dit nooit ontvangen te hebben. Met toestemming van de student én de docent analyseert men het e-mailverkeer uit de betrokken periode en uiteindelijk bleek dat de student de e-mail met de eindopdracht wel degelijk verstuurd en de docent het in zijn mailbox ontvangen had. Om een of andere reden had hij dit overzien of per ongeluk gewist, maar voor de student in kwestie betekende dit het grote verschil tussen slagen of niet slagen voor een vak én een academiejaar.

Een ander voorbeeld. In organisatie X behandelt secretaresse Y alle binnenkomende e-mails. Maar de dame valt zwaar ziek en ligt een tijd in coma door een ongeval. In dit geval mag de communicatie met de organisatie niet stoppen en kan het nodig zijn de e-mailbox toch te openen. Een goede raad aan organisaties is dan ook om e-mailcontacten met de buitenwereld niet aan één persoon toe te vertrouwen, maar aan een e-mailadres dat door meerdere personen geopend kan worden naargelang de behoefte. Zo vermijdt men het probleem dat e-mails voor langere periode niet opgevolgd kunnen worden en niemand er aan kan. Een goede archivering van e-mails in de organisatie met toegang van meerdere personen is in dit geval ook aangewezen om op langere termijn communicatie te kunnen opvolgen.

Het telecommunicatiegeheim (ook e-mail) is van openbare orde. Er is dus een vrij streng verbod op kennisname van inhoud en bestaan van (tele)communicatie. Maar voor de werkgever is dit verregaand verbod op zijn gezagsuitoefening niet steeds houdbaar. Het is dus wenselijk dat er zoals boven vermeld uitzonderingen zijn waardoor de werkgever toch inbreuken kan plegen op de privacy (weliswaar gereglementeerd) zonder steeds strafrechtelijk veroordeeld te worden. Alleen dus in zeer uitzonderlijke gevallen en bij voorkeur mits expliciete toestemming mag mailverkeer geopend en gelezen worden. Directie mag het niet aangrijpen voor sanctionering of evaluatie, tenzij de personeelsleden of de leerlingen natuurlijk expliciet schriftelijk toestemming gaven dat hun mails geopend en gelezen mogen worden. Die toelating kan bijvoorbeeld gegeven worden via het ondertekenen van een schoolreglement. Persoonlijk zouden we dit toch afraden maar het mag. E-mail is zoals briefgeheim. Je leest uit principe niet andermans geheimen.

Mogen logs van in- en uitgaande E-mail bijgehouden worden voor statistieken, voor accounting of om misbruik op te sporen?

Logging van in- en uitgaande mail is luidens het genoemde artikel 109terD van de Telecomwet ook niet toegelaten. Logging zal ook weer enkel toegelaten zijn indien men toestemming heeft van alle

betrokkenen, of indien men onder de voorziene uitzonderingen valt. Anoniem loggen is niet verboden. Ook de privacywet komt hier om de hoek. Als een persoon door het loggen immers geïdentificeerd kan worden, is het een inbreuk op de privacywetgeving. Persoonsgegevens zijn iedere informatie betreffende een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon. Dit is iedere persoon die direct of indirect kan worden geïdentificeerd aan de hand van een identificatienummer of van één of meer specifieke elementen die kenmerkend zijn voor zijn of haar fysieke, fysiologische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit. Als de logging er bvb in bestaat bij te houden welke gebruiker (via een persoonlijke login en persoonlijk paswoord) op welk tijdstip tot welk tijdstip op het netwerk was ingelogd en wat hij daar uitspookte, zijn dit dus persoonsgegevens en mag men dat niet inkijken. Maar arbeidscontracten zijn soms onduidelijk. Voor een organisatie kan het nuttig zijn dat e-mailverkeer van en naar school omtrent schoolse zaken door meerdere personen opgevolgd kan worden, bijvoorbeeld als de leerkracht ziek valt. Het is daarom goed dat directies hun personeel en leerlingen verwittigen dat het e-mailverkeer gebruik makend van de schoolaccount om organisatorische redenen publiekelijk is.

Er is ook geen sprake van bedreiging van persoonsgegevens als bvb een pc-klas tijdelijk publiek wordt geplaatst. Hiermee bedoelen we pc's waarbij de gebruiker inlogt via een niet persoonsgebonden login (zoals het nummer van de pc) en zonder paswoord (ofwel met een niet persoonsgebonden algemeen paswoord). Leerkrachten mogen dan probleemloos het surfverkeer volgen. Maar het is niet toegelaten om via monitoringprogramma's in het geheim leerlingen te bespioneren bijvoorbeeld vanuit een docentencomputer waarop leerlingcomputers overgenomen kunnen worden (vb via Netsupport, Netopschool, enz.), tenzij ook weer de leerkracht de leerlingen expliciet vooraf hierover geïnformeerd heeft, het tijdens lessen gebeurt en enkel vanuit educatieve redenen plaatsvindt.

Om misverstanden te vermijden verstuur je als werknemer binnen de organisaties privé-mails best vanuit een privé e-mailadres en professionele mails vanuit je professionele adres. Het is ook aangewezen onder elke e-mail vanuit een professioneel adres te vermelden dat de e-mails opgeslagen, gelogd of zelfs ingekeken kunnen worden, zodat de afzender weet dat zijn reacties aan dit adres eventueel bij de werkgever bekend kunnen geraken, ook al is dit in principe door de wet verboden omdat de contactpersoon geen toestemming gaf. Privé e-mailverkeer mag door de werknemer principieel niet ingekeken worden, ook al vertrekt die vanuit de school maar die verstuur je dan ook liefst vanuit een voor de werkgever veiligere internetomgeving zoals Hotmail, Yahoo, of G-mail. Dus best doe je dit niet via je outlook of andere e-mailprogramma waar je e-mailt met telenet of skynet. Als je die accounts via een website benadert is er geen probleem. Maar let op : in sommige arbeidscontracten staat expliciet dat er niet tijdens het werk privé op internet gesurft mag worden. Dan reserveer je dit soort mailverkeer maar voor thuis....

Mag men e-mailgegevens verzameld vanuit verstuurde mails gebruiken ?

Vele mensen hebben de onhebbelijke gewoonte om een bericht te versturen naar een grote groep mensen en die allemaal in de aanhef 'Aan' of 'CC' te plaatsen zodat iedereen ziet wie de betrokken e-mail krijgt, maar meteen ook alle e-mailadressen van alle betrokkenen kent en kan gebruiken. Zo kreeg ik zelf regelmatig mails van de sportclub van mijn kinderen met daarin tientallen e-mailadressen van ouders van andere kinderen. Ik heb zo al een heel bestand van e-mailcontacten opgebouwd door gewoon de e-mails te bewaren. Een bekende welzijnsorganisatie stuurde mij een mailing omtrent een bijscholing naar haar hele adressenbestand, zodat ik meteen beschikte over enkele honderden e-mailadressen van organisaties en werknemers in de welzijnssector die voor mij interessant waren om op mijn beurt te bewerken met interessante navormingsberichten. Mag dit zomaar : neen ! Het gebruik en de verspreiding van persoonsgegevens op het internet kan gevaren meebrengen voor het privéleven. Op diverse manieren worden persoonsgegevens op het internet verzameld en zonder dat we het beseffen, laten veel van onze activiteiten digitale sporen na. Een persoonsgegeven is elk gegeven (ongeacht zijn aard: tekst, beeld, geluid of andere) betreffende een natuurlijke persoon, die is of kan worden geïdentificeerd. De gegevens moeten dus kunnen worden gelinkt (zij het met redelijke moeite) met een identificeerbaar persoon. Indien niemand nog kan achterhalen op welke persoon de gegevens betrekking hebben, zijn het geen persoonsgegevens. Een e-mailadres met daarin de naam van de persoon is een herkenbaar persoonsgegeven. Als deze persoonsgegevens op een (zij het gedeeltelijk) geautomatiseerde wijze, of op een niet-geautomatiseerde wijze (maar dan opgenomen in

een bestand of bestemd om daarin te worden opgenomen) worden verwerkt en verspreid, is de wet op de privacy toepasselijk. Een verwerking is eender welke handeling die men met persoonsgegevens verricht: gegevens verzamelen, opslaan, wijzigen, verwijderen, raadplegen, meedelen, gebruiken, verspreiden, enz. Het versturen naar een groot bestand en daarmee alle e-mailadressen van personen bekend maken is dus in principe strafbaar. Tijdens verkiezingen is het bijvoorbeeld verboden om e-mails met verkiezingspropaganda te versturen naar e-mailadressen van personen die je niet kent of waarmee je geen band hebt. Daarom een heel belangrijk advies. Plaats e-mailadressen die naar meerdere personen tegelijk verstuurd worden altijd in de rubriek 'BCC'! Zo kan men geen e-mailadressen onderscheppen en blijft de identiteit van de begunstigen voor al de afzenders geheim.

Mag men e-mails die van een gekend persoon komen altijd zomaar vertrouwen ?

Wanneer je een e-mail krijgt van een persoon vanuit een Hotmail, G-mail of Yahoo-adres kun je die zowiezo altijd wantrouwen of dit bericht wel effectief van betrokken persoon komt. Iedereen kan immers onder eender welke identiteit heel gemakkelijk en snel een e-mailadres op het internet aanmaken zonder zijn of haar identiteit werkelijk bekend te maken. Wanneer dus een bedreigend of beledigend bericht komt van zulk een adres, beschuldig dan niet onmiddellijk de afzender van kwaadsprekerij. Het kan immers zo zijn dat iemand anders de mail verstuurd met de gekende identiteit. In principe kan je via de zogenaamde headers van e-mail wel nagaan vanuit welk IP-adres een bericht verstuurd werd, maar de e-mails kunnen ook verzonden zijn vanuit een school, een werksituatie waar meerdere mensen op dezelfde computer werken, een internetcafé, enz. Dit dus zeker niet te snel vertrouwen. Maar wat nu als de mail komt van iemand met een gekend en vast e-mailadres dat niet na te maken is. Ook dit is helaas makkelijk te omzeilen maar hier kan het nagaan van de headers van het bericht ook nuttig zijn. Er zijn talrijke websites zoals bijvoorbeeld <http://www.send-email.org/> of <http://www.anoniemsmen.be> waar je makkelijk anoniem een mail kunt versturen die komt vanuit een gekend e-mailadres, met eender welke vaste extensie, van de school, van telenet, skynet, enz. Ook leerkrachten e-mailadressen kunnen zo dus makkelijk nagemaakt worden. Op de genoemde website www.cyberpesten.be vind je meer info over hoe je aan de headers kan zien of het al dan niet fictieve mails zijn.

We willen deze bijdrage over e-mailetiquette eindigen met enkele algemene praktische regels.

Met spreekt in dit kader ook wel van 'netiquette'. Dit is een samentrekking van de woorden 'netwerk' en 'etiquette': het omvat een aantal richtlijnen voor het gebruik van internet en e-mail. De meeste gedragsregels voor het internet liggen nogal voor de hand. Toch vergeten sommige internetgebruikers wel eens dat ze via het netwerk met mensen communiceren en niet met machines. Bij communicatie via het netwerk is aanvullende communicatie in de vorm van gezichtsuitdrukkingen, bewegingen en gebaren haast altijd afwezig. Dat maakt dat een boodschap soms anders overkomt dan bedoeld was. Verkeerd gebruik van dit medium kan ook voor veel frustraties bij andere internetgebruikers zorgen. De meeste problemen die je als gebruiker veelal zelf kunt voorkomen hebben betrekking op:

Te lange regels

Stel de maximale regellengte in op 70 tekens of minder. Hierdoor zal de tekst ook na een reply, waarbij er > voor jouw tekst gezet wordt, nog goed leesbaar blijven op de beeldschermen van de meeste gebruikers.

HTML in plaats van gewone tekst

In veel moderne e-mailprogramma's kun je instellen of je berichten met HTML ("met opmaak") of als gewone tekst wil versturen. Kies bij voorkeur voor gewone tekst, HTML zorgt voor onnodige overhead. Je weet immers niet of de ontvangers van jouw bericht wel met HTML overweg kunnen

Bijlagen

Vermijd het doorsturen van zeer volumineuze bestanden. Sommige e-mailproviders leggen een maximumgrens op, maar denk ook aan hen die met een minder snelle internetverbinding werken. Een bijlage van 25 Mb kan al vlug 5 tot 10 minuten aan internetverkeer kosten bij een trage verbinding.

Duidelijkheid

Een elektronische brief is niet veel anders dan een gewone brief. Gebruik een passende aanhef en ondertekening en geef in de onderwerpregel (subject) duidelijk aan waar het bericht over gaat. Omdat

veel mensen op grond van het onderwerp hun e-mail archiveren is het vaak beter om per onderwerp een (korter) mailtje te sturen in plaats van een lange mail met diverse verschillende onderwerpen. Ondertekenen je berichten altijd met de volledige naam én je persoonlijke gegevens zodat de afzender weet van wie de e-mail komt. Gebruik bij voorkeur een handtekening, die standaard automatisch onder elke e-mail komt.

Emoties

Omdat 'lichaamstaal' in netwerkcommunicatie ontbreekt, valt het gebruik van humor, ironie of sarcasme vaak niet mee. Lees een emotioneel geladen tekst in ieder geval nog eens door alvorens deze te versturen. Bedenk dat een eenmaal verstuurd bericht niet meer kan worden teruggehaald... Eventueel kan je een bepaalde emotie aangeven met de zgn. smiley's bijvoorbeeld blij :-), droevig :-(enz.

Controle

Verifieer regelmatig de inkomende post. Een bericht niet openen is onbeleefd en bovendien vervelend voor de verzender. Antwoord tijdig op de berichten en informeer de afzender welk gevolg je zult geven aan zijn bericht. Gebruik het attribuut "dringend" alleen als het absoluut noodzakelijk is. Vermijd het systematisch gebruik van de leesbevestiging. Overdrijf dan ook wel niet in het antwoorden. Als je iemand iets vraagt en die antwoordt dat hij het zal onderzoeken, antwoordt dan niet nog eens met een dankjewel voor het onderzoeken, dan zit je in een rondje te mailen en dat is overbodig, maar binnen een redelijke termijn antwoorden op een vraag of reactie is een elementaire vorm van beleefdheid, ook al gaat het om de directie, departementshoofd, collega, enz....

Spam

Reageer bij voorkeur niet op e-mails die van spamservers komen. Vaak tref je bij die ongewenste reclameberichten onderaan een link waar je je kan uitschrijven. Als het gaat om een dienst waar je zelf voor ingeschreven hebt, werkt dit meestal wel goed om je terug uit te schrijven, maar als het gaat om ongewenste post, kan je beter jezelf niet uitschrijven. Computerprogramma's zoeken permanent op het internet en onbeschermde e-mail servers naar bruikbare e-mails om je ongewenste reclame te verzenden. Als iemand reageert en zich wenst uit te schrijven is dit een signaal voor de spammer om aan te geven dat het een bestaand e-mailadres is en dat de afzender deze berichten ook opent en leest. Je mag er gegarandeerd zeker van zijn dat je nog veel meer van dit soort ongewenste berichten gaat krijgen. Moet je een e-mailadres opgeven om software te kunnen downloaden, iets te kunnen lezen, enz ? Gebruik dan een snel aanmaakbaar onschuldig hotmail of ander adres, dat je daar alleen voor gebruikt. Als je in die mailbox teveel spam aantreft, maak dan een nieuwe account aan, tot die weer volslipt...

E-mailen... een kunst

Deze tips gaan niet over de mailtjes die je stuurt naar vrienden en vriendinnen, daar bemoeien we ons niet mee. Ze gaan wel over het iets formelere e-mailverkeer: mails naar collega's op het werk, leerkrachten, directie, docenten, stagementoren enz...

NIET ZO	MAAR ZO
Stuur geen videoclip, grappen, kettingbrieven enz...	Stuur simpele, ondubbelzinnige boodschappen
Afzender: rupsebolleke@hotmail.com	Gebruik een duidelijk, professioneel e-mailadres waarin je eigen naam zit.
"Kunt ge ff uw notas missen?"	Correcte taal en spelling, geen SMS-taal
"Subject: klacht"	Duidelijke, kernachtige onderwerpzin: b.v. "Subject: stagereflectie 25 maart"
Subject: RE:RE:RE....	Liever geen kettingreacties, pas je onderwerpregel aan

Aanspreking: “Hoi”	“Geachte heer/mevrouw (+ naam)” “Dag mijnheer/mevrouw (+ naam)”
Beste	“Geachte heer/mevrouw (+ naam)” “Dag mijnheer/mevrouw (+ naam)” “Beste Jan/Piet/Klaas”
----- Lange aanloop	----- Structureer de informatie: begin met het belangrijkste (beeldscherm is immers klein)
Geen ondertekening, afzender dus onbekend, want wie is in godsnaam ‘Rupsebolleke’????	Maak een aparte handtekening voor formelere mails, eventueel voorafgegaan door een slotformule als “Met vriendelijke groeten”. Die kun je dan telkens invoegen als je die nodig hebt. Snel en gemakkelijk!
Lege mail met een bijlage	Maak een begeleidend briefje bij je bijlage.
Titel bijlage: “klacht.doc”	Geef het document in de bijlage een duidelijke naam: je eigen naam/organisatie/duidelijke titel van het document enz. b.v. “Johan Peeters stagereflectie november”
“Oeps...bijlage vergeten, hier komt ie dan...”	Controleer of de bijlage er werkelijk bijzit. TIP: voeg de bijlage éérs toe, voor je aan het tekstvak begint.

En tenslotte een heel belangrijke gouden raad : Think before you click ! Dit wil zeggen : als je een e-mail krijgt die je opwindt of je wil reageren op iemand of iets, verstuur de reactie dan niet meteen, maar sla hem op in je concepten en denk er later nog eens over na. Het grote gevaar bij e-mails is dat ze je de kans geven om onmiddellijk te reageren, direct zonder veel te moeten nadenken, maar zo gauw als de mail verstuurd is, is hij niet meer terug te halen en bestaat zelfs het risico dat die ontelbare malen door anderen wordt verder gestuurd. Als je dus boos of verontwaardigd bent en je kunt je niet inhouden....schrijf een brief, dat vraagt wat meer tijd vooraleer je hem op de post doet, trek de internetstekker uit, ga joggen, uitwaaien, ontspannen, enz. en wacht even met reageren. Vaak heb je achteraf spijt dat je te snel op het knopje ‘verzenden’ hebt geklikt.

Gerard Gielen

Bronnen

www.cyberpesten.be (over misbruik van e-mails)

www.khlim.be (netetiquette voor studenten)

<http://cwisdb.kuleuven.be/pisa/nl/juridisch/privacy.htm> (Juridische info van KULeuven)

<http://taaltelefoon.vlaanderen.be> (brochure: ‘In duidelijk Nederlands. Spreken en schrijven voor iedereen’. Pag. 106 e.v.)

Cumps, J., (2001). Schrijven op water. Over e-mail: taal en stijl. *Impuls voor onderwijsbegeleiding*, 32(1), 17-19.